

התפא"יניקה

הבת החוזרת בתשובה דרורה, בתו של משה ברעם, התחילה לחזור בתשובה בעקבות אסון שאירע לבתה התינוקת. בהלוויה חשה ברע.

התחרון

משה ברעם שהתחרדה. לראשה מיט פחת שחורה, לצידה בעל עברקו. חיים ברעם, אחיה, עיתונאי בכל העיר הירושלמי, שמאלן עיקבי, מעווה את פניו למישמע נאמו של שימעון פרס, המדבר בקולו החרדוני על "ירושלים השלמה".

אופירה נבון, במיכנסיים סגולים, סמוכה לבעלה, יצחק נבון, הגוער באלמוני מבוהל: "כבר אמרת לי שאת טפל בזה, למה אתה ממשיך לדבר?"

ירוחם משל, רועד ונרגש, לוחץ את ידיו של דוד לוי. חיים צדוק מהדק לצווארו צעיף משובץ. בסופו של דבר כולנו נמות, וזה לא מפחיד אותי. זו דרכו של הטבע."

אחר כך נוסעים לבית הקברות בי גיבעת שאול, שם, על ראשיהגיבעה, בחלקה המיוערת למוחסיירושלים, נקבר משה ברעם. ותיקי המיפלגה ב'אקטים חומים, שיצאו מן האופנה, מצטרפים לחון לשירת אל מלא רחמיים. בהלוויות רבות ביקרו כבר, והם מכירים את המיזמורים בעל-פה.

אפרים קציר מספיד את ברעם בהתרגשות. הוא מדבר על סניף הבחירות הסוציאליסטית בירושלים.

הגיבורה. מעכשיו תתגורר לצידו של ברעם שושנה איש-שלום, שעלתה לארץ בתרפ"ג כחלוצה בגדוד העבודה, ונפטרה בתמוז תשמ"ו. שכנים נוספים: אליהו שרון, גרשון ואתל אגרון, ארווין סמואל, שווסטר זלמה.

"משה, אתה היית חבר טוב שלי", לוחשת גרציה ברעם לקבר הרענן. כשכולם יילכו, מי לפעילותו העניפה והנרגשת, מי לאלמוניותו המעוייפת, תשאיר היא לבדה, אחרי 52 שנות נישואין.

ואולי גרציה היא הגיבורה האמיתית של חייו ומותו של משה ברעם.

דרכו של הטבע. ואכן, עריכרב של פוליטיקאים ודיעות, רעיונאים ורעיונות מתערבבים שם, על הרחבה של קולנוע מיטשל. אריק שרון מחייך בלכניות אל דרורה ברעם, בתו של

קניות במכולת השכונתית, נסיעות תכופות לשוק, טיולי-ערבית עם הר-עיה, גרציה, כמורד רחוב שושנה בקריית-משה, תמיכה בכו, עוזי ברעם, מזכ"ל מיפלגת העבודה.

כי כך מתנהלים, על-פירוב, חייו של אישה-ציבור: בתחילה אלמוניות של נעורים, אחר-כך שנות-התהילה, ואז מגיעה תקופת הפרישה. הפעיל המיפלגתי החרוץ והשקדן נעלם כך יום מעיני הציבור. כך החליטה המיפלגה, או כך החליט הוא-עצמו. רק ביום מותו הוא מגיע לשעות ספורות מאלמוניותו הכפויה. כולם

האנשים החשובים. הלוויה הגיעו כולם, למרות הקור, רשימת משתתפים כמעט מלאה, על-פי סדר אלף-ביתי: אבא אבן, רפי אדרי, לובה אליאב, שושנה ארבל-אמולונינו, אהרון ברק, חיים ברילב, מוטה גור, חיים הרצוג, עוז ויצמן, אהרון ידלין, גד יעקובי, דוד לוי, ירוחם משל, יצחק ואופירה נבון, אורה נמיר, ערנה סולודר, ימין סוויסה, שימעון פרס, חיים צדוק, יעקב צור, ישראל קיסר, משה קצב, אפרים קציר, יצחק רבין, משה ריבלין, חיים רמון, משה שחל, מאיר שמגר, אריק שרון.

ל **אטילאט** הם הולכים ואזולים, כאילו על-פי חוקי-טבע קבוע ומי שונה, שנוצר כשנים האחרונות: ותיקי תנועת-העבודה מתים כחורף.

כך יגאל אלון, שמת ונקבר בין הטיפות. כך מסע הלווייתה של גולדה מאיר, שהתנהגה כחולמנית, גם בגלל ריבוי המשתתפים. גם בגלל עומס-הג' שם. את ההספר הנרגש למרגלות ארונו של ישראל גלילי קרא יצחק בן-אהרון מתחת למיטריה שחורה.

השמש, שהגיעה מעל לגופתו של משה ברעם, לא היטעתה איש. מייד עם זריחתה ברור היה כי היא ירושלמית, קרה ואכזרית, אף יותר מגישמי השפלה.

גם אותו — פעיל נלהב בתנועה הסוציאליסטית, בנוער העובד, בהגנה, בהסתדרות, ח"כ מהכנסת הרביעית עד השמינית, שרי-העבודה, איש המנגנון הכלי-כול של מפא"י הישנה — גם אותו הכריע החורף.

האנשים החשובים. הלוויה הגיעו כולם, למרות הקור, רשימת משתתפים כמעט מלאה, על-פי סדר אלף-ביתי: אבא אבן, רפי אדרי, לובה אליאב, שושנה ארבל-אמולונינו, אהרון ברק, חיים ברילב, מוטה גור, חיים הרצוג, עוז ויצמן, אהרון ידלין, גד יעקובי, דוד לוי, ירוחם משל, יצחק ואופירה נבון, אורה נמיר, ערנה סולודר, ימין סוויסה, שימעון פרס, חיים צדוק, יעקב צור, ישראל קיסר, משה קצב, אפרים קציר, יצחק רבין, משה ריבלין, חיים רמון, משה שחל, מאיר שמגר, אריק שרון.

הם טיפסו כמעלה המדרגות אל רחבת קולנוע מיטשל. שם הונחה הגופה. כמו בתמונת מחזור, הם נעמדו סמוך לראשו של הנפטר, והביטו בצלמים כמעט בתחינה. אנתו עוד כאן — הם כמו רומזים.

"הנה האנשים החשובים", אומרת קשישה מיפלגתית בעליצות, ומביטה במצטלמים.

כבר תשע שנים שברעם אינו נמנה עם מי שקרויים "האנשים החשובים". בתחילת 1977 פרש מכל פעילות מיפלגתית ושקע אל תוך אלמוניות כמעט-מוחלטת, שכללה, בין השאר,

שלושת הבנים מימין חיים, הבן ה"אמצעי, עיתונאי ושמאי-עיקבי. כך גם מנחם, האח הקטן, שהוא היסטוריון